

כנגד ארבעה צליינים

את מה שהנוצרים עוללו לנו בהיסטוריה לא נשכח, אך האהדה שלהם לעם ישראל מחייבת לנסות לפתוח דף חדש

פגשתי בו לפני שנים, בכנס באחת מביירות אירופה. כנראה שהרעיונות שהעליתי לא היו אלה שיושב ראש הכנס ציפה להם. הוא פתח אז בהתקפה פומבית איומה נגד העם שהיה ונשאר קשה עורף, הממשיך לעבוד את העגל, בימינו – העגל הפוליטי, ואולי אף לצלוב תמימי דרך במה שמכונה לעיתים "כיבוש" או בכל צורה אחרת. הוא לא יבוא לישראל אלא "לארץ הקודש". הוא יחפש את הגיאוגרפיה, עקבות חייו של משיח, אך לא את ההיסטוריה ומקורותיה. אולי יבוא לצלם בה "פסיון" נוסף, כדוגמת סרטו המתועב של מל גיבסון. לפעמים הוא אף חילוני, שעדיין זוכר הוא את הגרסא דינקוואט, שלפיה הגלות והרדיפות שעברנו הן סימן לסיום תפקידו ההיסטורי של היהודי עלי אדמות.

הצליין הרביעי קיצוני יותר. עמדתו היא שהחטא מצוי לא רק בישראל אלא במקרא גופו. אבותיו, במאות הראשונות של תולדות הנצרות, לימדו שה"ברית הישנה" ניתנה על ידי אל אחר, רע, אם תרצו, מעין שטן, בעוד שאלוהי החסד התגלה רק בברית החדשה. הכנסייה נלחמה כנגד עמדה זאת בראשית ימיה, אך עדיין היא לא נמחקה כליל והיא אולי מקור האנטישמיות הארסית שהולידה את הפלגים הנאצי-נוצריים. צליין זה יודהה תמיד עם אויבי ישראל, שלגרסתו סובלים שוב את יסורי משיחם, ומתוך כך יודהה גם עם מלחמתם נגד קיום המדינה. זה הצליין שלא פעם הביע לפני את צערו על כך שהנאצים ימ"ש לא גמרו את מלאכתם, ואני חי וקיים!

מאוחדים לגילוי האמת

את הצליין החמישי פגשנו רק עם חזרתנו ארצה, עם תחיית האומה. יעקב חזר ארצה ועשו וישוב בשעיר, היא ארום, מקבל את חזרתנו כאיום שהתפיסו. הצליין החמישי אהב אותנו ואת מפקלנו הציוני אהבה עזה. הוא שייך לאחת מאותן קבוצות אוונגליסטיות ופונדמנטליסטיות, המאמינות שתקומת ישראל היא שלב בגאולתם הנוצרית. מולו עתה עומד אני בפני בעיה הפוכה. הוא מאמין שיבוא יום ואני אכיר את ה"אמת". האם למרות זאת ניתן לשתף פעולה? מרגיש אני כאישה שרודפים אותה להורגה, והנה מופיע גבר המוכן לעזור לה, אך כדי למנוע אשליה היא חייבת לומר לו: "נשואה אני ואהבת אני את איש". זאת גם תגובתנו היהודית. אמנם יש לנו במשותף ספר ותקות, אך אגתנו נשואים לאלוהי ישראל!

כן, עלינו לנהל אתכם דרשיה אך על פי שאתם מצפים שאנו נגלה את ה"אמת". וזאת כי אף בצפייתנו זאת אנו שותפים. כמי שנמצאים במצב של איום, המשותף במידה מסוימת גם להם ולשאר העולם החופשי, שיתוף הפעולה עמם הוא הכרחי ואיננו יכולים לומר – כפי שאולי היינו יכולים לעשות בזמנים היסטוריים אחרים – לא מרובשך ולא מוקצף.

את העבר העקוב מרם נוכח ולא נשכח. אף אחד לא עשה אותנו שליח לסליחה. ואף על פי כן, בואם של הצליינים מחייב אותנו לנסות ולפתח עמם דף חדש. עדיין מכסה אותי הברשה שאחזתני במספר מקרים של העלבת כומר על ידי בחור ישיבה כאן בארץ. למחרתיי שואה היינו כצעירי האַרוֹמיים בפולין דמינו אַל פֶּאן אֶדֶי תְּרַעָּה •

ביקורו ההיסטורי של סגן נשיא ארצות הברית מייק פנס ונאומו בכנסת זכו לתגובות רבות. לצד המחמאות הרבות שקיבל על נאומו הציוני האהדה, היו שטרוהו להרגיש שוב ושוב גם את הרקע הנוצרי – אוונגליסטי של תפיסת עולמו האדוקה. כיצד עלינו להתייחס לאנשים אלה, שרואה שאכן רוצים בטובתנו, מול אותן עמדות הנשמעות גם בקרב רבים ממחננו, המתירעים משיתוף פעולה שכזה?

בפרשת וישלח אנו פוגשים את האיבכותו של יעקב "עד עלות השחר" עם המלאך, "שרו של עשו" לפי חז"ל. חייב היה יעקב להיאבק עם עשו, אך גם עם שרו – העולם הרחני שעשו מייצג. אכן, על רקע הברית הקיומית וההיסטורית של עמנו, היתוספו לגזרות, לרדיפות ולגידורשים גם ויכוחים ופולמוסים רתיים שבהם חיובו אבותינו להשתתף. ספרייה שלמה נוצרה, מעניינת וחשובה, המכילה בתוכה גם חיבורים סאטיריים וגם פוגעניים.

ובימינו, הדרשיה היהודי-נוצרי חייב לתפוס את מקומו של הפולמוס, אך לא לשם אחרות דתית. הדרשיה חייב להתקיים לא בין אנשי שוליים ובלתי-מאמינים, שעברום הכול שווה, ובעצם "לאשווה", אלא דווקא בין אנשים הדבקים באמונתם, הסוברים שברשיחם אמנם "לא מדויק בדבריו", ואף על פי כן אין להשתמש נגדו באלימות, בפרובוקציות ואף לא בהעלבה.

אולם, יש להעיד: עלינו להבין שהדרשיה עם הנצרות איננו יכול להיות סימטרי. מאחד שהנצרות בנויה על "הברית הישנה" הנוצרים יכולים לשיר אתנו את שירי ציון, ומנגד אין אנו יכולים לשיר אתם את שירי רומא. ולמרות זאת יש, לדעתי, אפשרות לדרשיה ולשיתוף פעולה. תנאי בסיסי לכך הוא הפסקת ההסתה לאלמות וגם ביטול המיסיון המועד ליהודים. למה לחזור למצב שבו נצטרך שוב להיאבק, להתנגד ולהתקף, או שוב להקיע את דברי התבל שארגונים ותנועות מסוים מפורים חרשים לבקרים?

עולים לרגל

ממכלול הגישות הנוצריות ליהדות ולישראל, בחרתי בארבע הנראות לי יסודיות וחשובות ביותר. הבה נתאר לעצמנו ארבעה צליינים עולים לרגל למדינת היהודים.

הצליין הראשון הוא הנוצרי הקלאסי הרואה ביהדות שלב ראשוני המבשר את הנצרות. בעיניו, עם הופעת הנצרות בטלה התורה, והיהדות הפכה לעמין מאובן. הוא ידגיש את ההבדלים ההיאולוגיים והמוסריים שבין הברית החדשה והמקרא, כדי להוכיח את עליונותה של הנצרות, ולמרות זאת כשהוא יגיע ארצה הוא יתרגש לפגוש ביהדות ובארץ ישראל את מקורותיו, שמהם יוכל להבין את לידת דתו. יש בו מידה של סובלנות ליהדות והכרה בקיום המדיני היהודי, למרות שהוא מאמין בלבן שתועתם ותאפשר רק על ידי התנצרותם.

הצליין השני, בן זמננו, נוצר ופתח יותר. התורה עברו היא דרך אלטרנטיבית שבה יכולים היהודים ללכת, להגיע לאל ולתשועת הנפש גם ללא קבלת האמונה הנוצרית. הדוגמה הבולטת בין צליינים מועטים אלה מצויה הייתה בדמותו הברוכה של ר"ד מרסל דובואה ז"ל, שהשתתף עמנו שנים רבות בכניית החברה הישראלית. הצליין השלישי רואה בעם היהודי את החוטא בה"ה הידיעה.

לו את הרחיפה האחרונה לעלות לארץ בעצמו. המחבר זכה לפגוש דמויות מפתח רבות, מדיניות ודתיות, והוא משתף ברעיון מיוחדים מהמעמדים הללו. לרדוגמה, הוא מתאר את השנה הקסומה שבה למד בישראל הפכה למנהג רוח בקרב בחורים יהודים באמריקה. בתור בחור ישיבה אמריקאי הייתה לו הוכחה להתארה בסעודת פורים בביתו של הרב הראשי לישראל דאז, הרב יצחק הרצוג. בעיצומה של הסעודה כנס לחדר בנו של הרב הראשי, חיים הרצוג, מי שלימים יכהן כנשיא מדינת ישראל. הופעתו המרשימה במדי קצין צה"ל תפסה מיד את תשומת לבם של כל הנוכחים. הרב הראשי, בקול אבהי חם, קרא לבנו לראש השולחן, הצביע על שלום גולד הצעיר ואמר לו: "חיימ'קה, הבחור הצעיר הזה עשה את כל הדרך מאמריקה לפה בשביל ללמוד תורה בארץ ישראל". הרב גולד מתאר איך ניתן היה לחוש את האהבה הגלויה והבולטת של האב לבנו ואת גאוותו על הישגיו, יחד עם הצער על כך שבנו בחר ללכת במסלול חיים שונה מזה של אביו.

נוכח בעת ההתרחשויות

במפגש נוסף עם דמות היסטורית, הוא מתאר את ביקורו הראשון של ראש ממשלת ישראל מנחם בגין בארצות הברית. משפחת גולד הייתה אז במהלכו של טיול משפחתי ארוך. הרב גולד החליט לבצע שינוי במסלול הטיול ולנסוע אל המלון שבו עמדה להיערך קבלת הפנים לראש ממשלת ישראל. הוא הצליח להכניס לאלום האירועים המהודר והנוצרי את כל בני משפחתו המיוזעים והמאובקים. הרב גולד מתאר איך ראש הממשלה בגין הבחין בבנו ידמי בן השבע, אחו בו והניף אותו באוויר, והדביק ללחיו נשיקה גדולה של סבא אוהב.

נראה שכך ממש נכתב הספר הזה – כמו סבא אוהב, החולק עם בני הדור הצעיר את ההיסטוריה של עם ישראל בגוף ראשון, מתוך זיכרונותיו האישיים. סיפוריו מעניינים ומעוררי השראה. זהו ספר קל לקריאה, הנושא מסר רב משקל. תענוג לקרוא אותו וקשה להניח אותו מהידיים. הוא מהווה הודמנות חשובה עבור הדור הצעיר לשמוע על המהלכים ההיסטוריים של הדור הקודם ממישהו שהיה שם כשהם התרחשו.

במבוא לספר ישנם סיפורים, וכן התייחסות למשנתו של הרב קוק ודברי סגוריה על הרצל, וגם הסבר על אודות שמו של הספר. הרב גולד מתאר בלהט האופייני לו את הזמנים המיוחדים שבהם אנו חיים ומסביר שהשם העברי שנתן לספרו מבטא לא את מצבו של המחבר אלא את תפילתו – שהיה ראוי באמת להיות "בתוך עמי אנוכי", להיות נכלל בתפילות ובחלומות של עמנו, בפרק הזמן המיוחד הזה בהיסטוריה. ●

בתוך עמי אנוכי
חיימ'קה רזונברג לירושלים
הרב שלום גולד
מאנגלית: שמעון בראלישע
גפן, 2017, 400 עמ'

תשובות // 1. הרש"ר הירש 2. בלז פסקל 3. אדום 4. ברהמה, וישנו, שיווה 5. דליה רביקוביץ 6. מיכה (ז, 1) 7. גורילות 8. היררכיה 9. "אוינית הקרב פוטימקין" 10. נתניה 11. "אבניבי", "הללויה" ו"דיווה"